

27 Afstemming (1) De overkant

Harrie Regtering¹

25 januari 2023

‘Alleen wanneer de mens zich eindelijk eens bevrijdt van zijn vooroordelen over oprechtheid en coherentie, en zijn gevoelsleven afstemt op een werkelijk onafhankelijk bestaan, alleen dan zal hij in zijn leven enige vorm van schoonheid, rust en elegantie kunnen vinden’ Pessoa, *Kroniek van een leven dat voorbijgaat* (2020) 153, 154

‘Ik,’

Hé? Moet dat nou? Zijn die XXVII dagboeken vol met ‘ik’ vanaf 1968 nog niet genoeg? Opgeteld bij het in 2018 gelanceerde ‘hypersubject’ met 26 hoofdstukken? Begin eens een keer aan de overkant, zou mijn advies zijn, met alles wat jou relaties heeft aangeboden. Hoe zien die relaties eruit als je er vanuit die overkant naar kijkt?

‘Ja, maar dit is toch ook zo’n beetje mijn laatste jaarverslag, of liever laatste aflevering van het Verslag van de jaren. De laatste kans om gespreksstof te bieden. Als je het juiste podium weet te vinden. Bovendien, de ‘overkant’ zoals jij dat noemt spreekt zelf niet. Tenzij je de overkant als het midden van de taal (Gadamer) beschouwt, bedoel je dat?’

Probeer het eens. Een tip: ‘het midden van de taal’ dat zijn alle zinnen zonder ‘ik’ of zonder een ‘je’ als stand in van die ‘ik’. En neem dan als vertrekpunt het neutrale woord ‘afstemming’. Als: de overkant waarop afgestemd moet worden.

‘Bedoel je dan zinnen als:

En dan nu eindelijk Murdochs *De leertijd*. Het is een lang en soms langdradig boek dat in een bepaald opzicht bijna een sociologische studie is van een bepaald, o zo typisch, Engels milieu waarin geld en afstemming van eerdere roemrijke geslachten met elkaar vermengd zijn (7 januari 1996, schrift XII)

Of: Malakoff, een voorstad in het zuiden van Parijs. Een bijzonder huis in de Rue Chauvelot. aan de muur hangt een Henri Michaux. Beneden, in het appartement van Dominique Aury hangt een Picasso. Het huis lijkt klein aan de voorkant, maar het bestaat uit drie appartementen. Eén voor de moeder, Dominique, nu 88, auteur (lang verborgen) van de *Histoire d’O* (sinds verschijnen een wereldwijde bestseller in meer dan 60 talen), ooit minnares van Jean Paulhan vooraanstaand jurylid van literaire prijzen, vertaalster en nog steeds werkzaam voor Gallimard. Eén voor de zoon – Philippe d’Argila, een cineast, o.a. producent van Z van Costa Gavras en andere films. En tenslotte in de tuin het atelier van tante Piet. Nijmeegse van geboorte, zus van Annemieks vader en haar hele leven lang costumière bij revues en films (o.a. van Borowczyk)’. (28 september 1996, schrift XIII)².

¹ regte061@planet.nl; www.watknietbegrijp.nl

² Maar dat is tekst die naar hoofdstuk 25 Rue du Cheval Blanc 13 gaat.

Nou, nou, een uit het verleden opgedolven tekst, met zelfs het woord afstemming. Maar een nieuw hoofdstuk over afstemming van een overkant en een ik? Is de auteur al niet jaren geleden dood verklaard net als het ik? Of biedt het narratieve zelf een uitweg? In deze fase van intelligente technologie lijkt dat vanaf het begin haast op het produceren van een fossiel. Waartoe nog de moeite? Zie je niet dat de schriftcultuur na 2500 jaar weliswaar niet verdwijnt maar op een heel andere manier wordt voortgezet (ChatGPT)? Kijk maar naar wat er hier ter plekke gebeurt. Het hypersubject is al digitaal. Nu zet je ooit geschreven tekst handmatig om in een digitale vorm. Scannen van de geschreven tekst in alle dagboeken gaat sneller. Daaruit selecteer je de 'overkant' tekst of de plaatsen waar, zoals bij Murdoch, het woord 'afstemming' of het werkwoord 'afstemmen' staat. Afstemming is uit te bouwen tot grafstemming en dat weer tot grafbestemming trouwens. Is afstemming een karakteristiek woord in de open schriftwereld? Is de digitale postschriftwereld daarentegen gesloten en zijn openheid en afstemming nog slechts programmaregels? _____

Een hoofdstuk in afleveringen over afstemming. Zoveel mogelijk vanuit het perspectief van een derde, van de overkant. Dagboeken van 1970 tot en met 10-1-2016 (XXVII schriften) en mijn 'hypersubject' wat ik niet begriep (tot nog toe met 26 hoofdstukken) bieden materiaal. Ze drukken pogingen tot afstemming op vele fronten uit. Dit afsluitende hoofdstuk 27 trekt in getal dagboek en hypersubject gelijk. Beide '27-ers' zijn de filters met het residu van mijn pogingen tot afstemming met de werkelijkheid, mijn plakboek. Het reële afstemmende ik is in taal en in dingen (papier en cyberspace) opgegaan, deels zelf overkant geworden. Zoals de moleculen na afsluiting van het leven weer overkant worden, mogelijkheid van nieuw leven.

In de eeuwige cyclus van natuur en cultuur leert ieder kind opnieuw dat je een vlinder niet moet vastpakken, dat honden uitgelaten willen worden, hoe je een paard uit je hand laat eten, wat zon, maan en sterren zijn, dat steen hard en vlees zacht is, het water nat, planten en bloemen mooi en er fruitbomen zijn om in te klimmen en appels te jatten. Het leert zich afstemmen op verhoudingen, omgevingen en objecten: families, stoelen en bedden, huizen, straten, klokken, treinen, scholen, voetbalvelden en zwembaden. En wij en zij, wat veilig is en wat niet. Dat geeft oriëntering en een actieradius. Het ervaren (zie hoofdstuk 26) begint. Daarin zijn gevoel en cognitie nog niet onderscheiden. Enige notie van afstemming op regels die er al zijn ontbreekt. Geruime tijd gebeurt afstemmen geluidloos en laat sporen na. Bij fricties leert het kind om zich af te vragen door wie dat komt. Het leert daarin ook naar zichzelf in het systeem en de relaties erin kijken. Vanaf daar doet de tijd zijn werk in steeds complexere verhoudingen, omgevingen en objecten. Op zeker moment komt er over die verhoudingen, omgevingen en objecten kennis en taal bij en ontstaat verschil met gevoel. De zelfreflectie en de reflectie over de relaties met anderen verdiepen zich. Zo kleden lichaam en ziel³ zich gaandeweg aan met psychische ontwikkeling en met ingenomen posities. Met een verdwijn- of vluchtpunt waarin alle lijnen samenkomen in elke situatie. Nu al staat vast dat in de daarbij gebruikte taal zo goed als alle werkwoorden (te beginnen met oriënteren, (be)rekenen, (ver)-t-rouwen) ondergeschikt zijn aan, een rol vervullen in het afstemmen.

³ Montaigne (*De Essays*, (1580), 2004, 663) over het huwelijk van lichaam en ziel, volgens Lucretius. Als je lichaam na je dood vergaat zegt Lucretius: *Het raakt ons niet, omdat wij slechts bestaan in het nauw verbond van geest en lichaam*. Stof voor dichters als Cees Nooteboom.